

Бондаренко К. В., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Терещенко Н. М., старший викладач

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ В РЕЗУЛЬТАТІ КОСМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна космічна діяльність переживає процес інтенсивної комертизації. Збільшення числа неурядових учасників космічної діяльності, створення і впровадження нових передових технологій в космічній промисловості стимулюють ріст конкуренції на світовому космічному ринку. Головною метою дослідження і використання космосу стає отримання прибутку. В той же час динамічний розвиток космічної діяльності, поєднаний з активізацією комерційних запусків і розширенням складу комерційних супутникових об'єднань на навколоземних орбітах, підвищує загрозу небезпечних зближень та зіткнень функціонуючих апаратів, що представляє потенційну загрозу не тільки для космічного майна, але і для життя та здоров'я людей – як в космосі, так і на Землі [3, с. 92].

Міжнародне космічне право являє собою систему основних принципів міжнародного права, спеціальних принципів і норм, що визначають правовий режим космічного простору, природних і штучних небесних тіл, космонавтів.

Початок формування космічного права було покладено запуском в космічний простір першого штучного супутника Землі 4 жовтня 1957 р.

Космічний простір – простір, що простягається за межами земної атмосфери. Іноді розглядають не космічний простір у цілому, а ті або інші його частини, що характеризуються різними властивостями, – навколоземний космічний простір, міжпланетний простір, міжзоряний простір і т.п. У міжнародному космічному праві немає договірної норми, яка б встановлювала межу між повітряним простором і космічним простором. Панівною є точка зору, відповідно до якої така межа має бути встановлена на висоті приблизно 100-110 км над поверхнею Землі. Космос є відкритим міжнародним простором, він не підлягає національному присвоєнню яким би то не було чином.

Відповідальність у міжнародному космічному праві включає два аспекти: 1) міжнародна відповідальність держав за порушення норм та принципів міжнародного права; 2) матеріальна відповідальність за шкоду, заподіяну в результаті здійснення космічної діяльності.

Відповідальність держав за космічну діяльність встановлена ст. VI Договору 1967 р. про космос, де зазначено, що держави-учасниці договору несуть міжнародну відповідальність за національну діяльність у космічному просторі, включаючи Місяць та інші небесні тіла, незалежно від того, здійснюється вона урядовими організаціями чи неурядовими юридичними особами. Якщо космічна діяльність здійснюється міжнародною організацією, відповідальність за виконання положень договору несуть поряд з міжнародною організацією також держави-учасниці договору, які є членами [1]. Відповідно до ст. VII Договору про космос, міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами або їх складовими частинами на Землі, в повітрі та в космічному просторі, включаючи Місяць та інші небесні тіла, несе та держава, яка здійснює чи організовує запуск, а також держава, з території чи установок якої здійснюється запуск. Відповідальність виникає, коли шкоду заподіяно іншій державі, фізичним або юридичним особам.

Держави несуть абсолютну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами на поверхні Землі чи повітряному судну в польоті; за шкоду, заподіяну одним космічним об'єктом іншому, відповідальність держави настає лише за наявності вини. Звільнення від відповідальності передбачено у випадку грубої недбалості чи умислу потерпілого й встановлено річний термін претензійної давності. Сума компенсацій обчислюється відповідно до міжнародного права та принципів справедливості так, щоб забезпечити відновлення стану речей, який існував би, якби шкоду не було заподіяно [2].

Спірні ситуації регулюються спеціально створюваними *ad hoc* комісіями у складі представників держави-позивача, держави, що запускає космічний об'єкт, та спільно обраного ними голови. Рішення комісії має обов'язковий характер, якщо про це досягнута домовленість між сторонами. В інших випадках воно є лише рекомендацією. Ці положення стосуються міжнародних організацій, які здійснюють космічну діяльність, якщо така організація заявляє, що вона приймає на себе права й обов'язки, передбачені конвенцією, та за умови, що більшість держав-членів організації є учасниками конвенції 1972 р. та Договору про космос 1967 р.

Що стосується України, то наша держава як суб'єкт міжнародного космічного права здійснює свою космічну діяльність на умовах рівноправності з іншими державами з урахуванням своїх національних інтересів. Україна забезпечує виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань у сфері космічної діяльності і несе відповідальність за загальновизнаними нормами міжнародного права і положеннями міжнародних договорів України

Література

1. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанні космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла 1967 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_480
2. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами 1972 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_126
3. Жуков Г. П., Волинська О. А.// Московский журнал международного права. – 2013. – С. 92-103.

УДК 341.226 (043.2)

Волкогонова Д. Ю., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Терещенко Н. М., старший викладач

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Особливістю правового регулювання авіатранспорту в Євросоюзі є те, що він є природно міжнародним видом транспорту та поєднується з повітряним простором інших держав. Правовий режим повітряних перевезень, як і правовий режим морських перевезень, визначається переважно міжнародним правом. Так розмежування морського та повітряного транспорту у праві Євросоюзу відображено у ст. 100 ДФЄС.

Стосунки авіаперевізника, пасажирів і вантажовласників, що складаються в міжнародних повітряних перевезеннях, засновані на договорі перевезення і здійснюються в рамках цього договору. Основу договорів міжнародного повітряного перевезення пасажирів і вантажів, як це витікає з міжнародних конвенцій, угод і національного законодавства, складає зобов'язання авіаперевізника доставити пасажирів (груз) в обумовлений пункт призначення, за що пасажир (вантажовідправник) зобов'язався сплатити встановлену перевізником плату за відповідним тарифом. Інші права і обов'язки сторін конкретизують і доповнюють цей основний зміст договору повітряного перевезення.

Умови повітряних перевезень пасажирів і вантажів між державами для уніфікації деяких правил регулюються конвенціями, що стосуються міжнародних повітряних перевезень (Конвенція для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень (Варшава, 1929), Гаагський протокол 1955 р. про зміни окремих положень